

ZATOKA PERSKA: ŚRODOWISKO, ROZWÓJ I WYZWANIA PRZYSZŁOŚCI

Region Zatoki Perskiej obejmuje państwa położone na południowo-zachodnim krańcu Azji, na Półwyspie Arabskim, a w kontekście środowiskowym najczęściej odnosi się do sześciu krajów Rady Współpracy Zatoki (GCC): Arabii Saudyjskiej, Zjednoczonych Emiratów Arabskich, Kataru, Kuwejtu, Bahrajnu i Omanu. Obszar ten należy do najsuchszych i najgorętszych na świecie – latem temperatury często przekraczają 45–50°C, a opady są bardzo niskie, co znacząco wpływa na warunki życia mieszkańców oraz funkcjonowanie całych państw.

Region charakteryzuje się pustynnym, skrajnie suchym klimatem, w którym lato jest wyjątkowo gorące, a zima stosunkowo łagodna. Roczne opady są tu bardzo niewielkie, a w wielu miejscach nie przekraczają 100 mm, co sprawia, że krajobraz zdominowany jest przez rozległe pustynie piaszczyste i żwirowe, takie jak Rub al-Chali, zwana „Pustą Ćwiartką”. Zasoby słodkiej wody są silnie ograniczone: brakuje rzek i jezior, a dostępne wody podziemne bywają słone lub stopniowo się wyczerpują. Takie warunki środowiskowe kształtują niemal każdy aspekt funkcjonowania regionu – od tradycyjnego stylu życia, przez rolnictwo, aż po możliwości rozwoju miast i całej gospodarki.

Przez stulecia życie mieszkańców Półwyspu Arabskiego było ściśle związane z surowymi warunkami pustyni i morza. Dominowali tam Beduini – wędrowni pasterze wielbłądów i kóz – obok których ważną rolę odgrywali rybacy oraz nurkowie zajmujący się połowem peret. Handel (m.in. kadzidłem, przyprawami) prowadzony na trasach karawanowych stanowił kolejne źródło utrzymania, a gospodarka opierała się na darach natury. Jednak w XX i XXI wieku region przeszedł ogromną transformację. Odkrycie złóż ropy i gazu doprowadziło do powstania niezwykle zamożnych państw, gwałtownej urbanizacji oraz kształtowania nowoczesnych metropolii pełnych wieżowców i ambitnych projektów infrastrukturalnych (m.in. Dubaj, Doha, Rijad). Wzrost ten odbywał się kosztem rosnącego uzależnienia od importu żywności i technologii, a także przyniósł nowe wyzwania środowiskowe, zwłaszcza w zakresie dostępu do wody, zużycia energii i emisji dwutlenku węgla. Niedobór wody jest obecnie jednym z najpoważniejszych problemów, a kraje Zatoki należą do największych użytkowników odsalanej wody morskiej na świecie.

Państwa Zatoki Perskiej mierzą się dziś z szeregiem poważnych wyzwań ekologicznych, które wynikają zarówno z naturalnych warunków środowiskowych, jak i dynamicznego rozwoju gospodarczego. Najważniejszym problemem pozostaje niedobór wody – region praktycznie nie ma rzek (jedynym wyjątkiem jest okresowy strumień w Omanie), a zasoby podziemne są ograniczone i szybko się wyczerpują, podczas gdy populacja i miasta rosną w błyskawicznym tempie. Woda jest intensywnie zużywana szczególnie w rolnictwie i przemyśle, co dodatkowo pogłębia deficyt. Drugim wyzwaniem są ekstremalne temperatury, przekraczające nawet 50°C, które stają się coraz wyższe wraz ze zmianami klimatu. Fale upałów trwają dłużej, pogarsza się jakość powietrza, a mieszkańcy są narażeni na przegrzanie. Jednocześnie konieczność ciągłego chłodzenia budynków generuje ogromne koszty energii. Szybka urbanizacja powoduje duży nacisk na środowisko – rośnie zużycie energii i wody, a gęsta zabudowa przyczynia się do powstawania tzw. miejskich wysp ciepła, w których temperatura jest wyższa niż na

terenach otaczających. Dodatkowo gospodarki krajów Zatoki są silnie uzależnione od paliw kopalnych, co skutkuje wysokimi emisjami gazów cieplarnianych (m.in. dwutlenku węgla) i wymusza konieczność transformacji energetycznej, jeśli mają one sprostać globalnym wyzwaniom związanym ze zrównoważonym rozwojem.

Region Zatoki Perskiej odgrywa ważną rolę w globalnym dążeniu do zrównoważonego rozwoju, ponieważ łączy w sobie zarówno wpływ na światową gospodarkę, jak i wyjątkową wrażliwość na zmiany klimatyczne. Państwa Zatoki należą do największych producentów ropy naftowej i gazu, co czyni je jednymi z głównych dostawców energii dla wielu państw, ale jednocześnie zauważana jest tam konieczność transformacji ku bardziej zrównoważonym źródłom. W ostatnich latach region inwestuje w odnawialne źródła energii (głównie w energetykę słoneczną i technologie wodorowe) oraz w innowacyjne systemy chłodzenia niezbędne w ekstremalnie gorącym klimacie. Niezwykle istotna jest kwestia wody: państwa Zatoki są największymi użytkownikami instalacji odsalania na świecie, co pozwala im zaspokoić potrzeby rosnącej populacji, ale generuje wysokie koszty środowiskowe: technologie odsalania, choć kluczowe dla zapewnienia dostępu do wody, wiążą się z wysokim zużyciem energii i mogą generować duży ślad węglowy, jeśli energia pochodzi z paliw kopalnych. Jednocześnie w regionie powstają futurystyczne projekty, takie jak Masdar City, które testują nowe rozwiązania niskoemisyjne i zrównoważone systemy planowania przestrzennego. Odpowiedź państw Zatoki na wyzwania środowiskowe i rozwojowe może stać się przykładem dla innych państw mierzących się z podobnymi problemami.

Pytania do dyskusji:

1. Dlaczego niedobór wody jest największym problemem środowiskowym państw Zatoki Perskiej?
2. Jak szybka modernizacja wpływa na środowisko i jakość życia mieszkańców?
3. Czy państwa bogate w ropę mogą jednocześnie być liderami zielonych technologii energetycznych?
4. Jakie podobieństwa i różnice zauważasz między krajami Zatoki a Polską w kontekście wyzwań klimatycznych?

